

Móra Ferenc levelei Fischhof Ágotához

Hat — kiválasztott — Móra-levelet adunk közre Hézer Béláné Fischhof Ágota (1895—1976) dokumentumgyűjteményéből. Fischhof Ágotáról többször is olvashattunk már: a *Délmagyarországban* (Exlibris Ágotának. 1975. jún. 4.), a *Nők Lapjában* (Borzóky Éva: Látogatóban Móra Ferenc „kisininál”. 1976. jún. 26.) és nekrológiáját a *Somogyi-könyvtári Műhely* 1977. évi 1—4. számában (Fischhof Ágota 1895—1976). Életét ezért csak röviden ismertetjük.

Szegeden született, itt végezte iskoláit. Érettségije (1913) után szinte mindennapos látogatója volt a Somogyi-könyvtárnak. Széles érdeklődési köre föltűnt Mórának, és hívására a könyvár díjtalan munkatársa lett. Tömörkény béleegyezésével elvégezte (1916—1918) a berlini Hochschule für Bibliothekarinnen-t, és 1919 áprilisában kinevezték a Somogyi-könyvtár könyvtárosává. A Közművelődési Palota munkatársai, Móra, Cs. Sebestyén Károly, Banner János és Lugosi Döme — e levelekből is kitűnően — szeretettel vették körül. Az irodalomtörténeti kutatás figyelmét eddig elkerülte, hogy Móra e bensőséges viszony modelljét is fölhasználta a „négy apának egy leánya” történetéhez. Szépsége írókat és művészeket ihletett. Juhász Gyula verset írt hozzá (*Exlibris*), Balázs Béla a *Kalandok és figurákban* (1918) rajzolta meg alakját (*Ács Juliska*). Moholy-Nagy László megfestette, és Szegeden ki is állította (1919) nagyméretű portréját. Az aktivista Gergely Sándor ex librist készített a számára. Arcképét Péter László *Szeged irodalmi emlékhelyei* című könyvében (1974) találhatja meg az érdeklődő. 1924-ben házasságot kötött Hézer Béla (1897—1976) banktisztviselővel, aki 1918 és 1921 között Móraék kosztosa és a laptulajdonos Engelcsalád albérlője volt a Dugonics téri Napló-házban. A Hézer-házaspár az emlékiratain dolgozott, amikor mindketten — egy hónap különbséggel — váratlanul elhunytak. Móra leveleit 1955-ben a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának engedték át.

Egy-egy nehezen betűzhető szó elolvasásában Péter László irodalomtörténész volt segítségemre.

— ápr. 17.

Kedves kis Ági,

a maga tavaszából ide csillantott sugár engem télben talált. Influenza sanyargatott, öreg uraknál már igen akcióképes nyavalya ez, de igazában az volt a bajom, hogy kicsit felborzolódtak az idegeim. Érzem már, hogy gonosz sors a gályarabé s a tavasz eleje nekem különben is mindig kritikus időszakom, mióta városi háziállat lettem. Az atavisztikus nomád-ösztön ilyenkor mindig fölagaskodik bennem, menni szeretnék szüntelen, magánosan, cél nélkül, összevissza, mint a tavaszi szél, puszták közt bolyongani és friss fűvön aludni a napsütésben. Ez nem ilyen öreg úrhoz való líra már, szerencsére egy-két nap alatt át szoktam rajta esni és vissza-gubódzom szolid nyárspolgárrá. Az idén azonban soká tartott és majdnem balul végződött. Almatlan hajnalok elgyötörtek és mire igazán kizsendült a tavasz és én kiszabadultam a szobából, alig tudtam járni az utcán. Most azonban már megint megadással végzem robotjaimat és lelkemben csöndes ásitásokkal hurcolom a napok terhét. Szalay főkapitány megígérte, hogy májusban, mikor az alsó tanya orgonaerdői virágba borulnak, rendőrileg kitoloncoltat oda két hétre: minden örömem az most, hogy ezt várom.

Soós Aladárnak írt kártyáját a szerkesztőségi postával hozzám hozták és eljuttattam a címzettnek, de ráismervén az írására, elolvastam előbb. Nem volt baj,

ügy-e? A szerkesztőnek szabad a levéltitkot megsérteni. Irigylem magát, kis Ági, a földszagért, a nyílt égért, fa- és virágtársaiért, akikkel most együtt él, de nagyon ártatlan irigységgel. Szívből örülök inkább, hogy boldog és sugárzó maga is, mint körülötte a tavasz.

A Műbarátok körének megalakulásáról hallott-e már? Elküldetem magának a mai Naplót. A pünkösdi kiállításra talán haza is ér már, ügy-e? Nővérkéjét üdvözölve, meleg köszöntéssel csókolja a kezét öreg barátja:

Móra bácsi

Móra a levelet 1917. április 17-én írta Szegedről Bécsbe. — *Influenza sanyargatott*: Móra Domokos Lászlónak azt írta „1917. nagypéntek éjszaka” (ápr. 6.) kelt levelében, hogy „tíz nap óta nem voltam kint a szobából, ágyból szerkesztettem...” (Móra Ferenc levelesládája. Felkutatva, válogatta, sajtó alá rendezte, a bevezetőt és a jegyzeteket írta: Madácsy László. Szeged, 1961. 109. l. A továbbiakban: Levelesláda.) — Szalay József (1870—1937), a „literátus” kerületi rendőrfőkapitány, író, korának egyik legismertebb könyv- és kéziratgyűjtője. A Dugonics Társaság elnöke 1917-től. Juhász és Móra jó barátja. — *Alsótanya orgonaerdője*: a Szegedtől dényugatra fekvő „alsó” tanyák királyhalmi (ma: ásothalmi) része, ahol az erdőőri szakiskola (1883) közelében néhány szobás tanyaháza volt Szeged városának. Itt szálltak meg a kiküldetésben levő városi tisztviselők. (Magyar László: Móra Ferenc élete. Bp. 1966. 135. l.) — Sós (a 20-as évek elejéig: Soós) Aladár (1887—1975) építész, a Szegedi Napló művészeti kritikus, egyik vezércikkírója. A főszabadulás után Budapest főépítésze. Lásd róla Sós Júlia: Szüleim világa. Új Írás, 1965. 7. sz. — *Irigylem magát a földszagért*: Fischhof Ágota a bécsi Kertészeti Főiskolán tanuló testvérét, Fischhof Margitot (1897—1944) látogatta meg. — *A Műbarátok Köre* 1917. április 15-én alakult meg. Kiállításuk május 27-én nyílt. A katalógus előszavát Móra írta Szépségkeresők címmel. Írása bekerült a Szegedi tulipántos láda mindkét kiadásába. Az előszó — változtatásokkal — megjelent a Szegedi Napló 1917. június 17-i számában, a kiállítás utolsó napján. A két változatról Skaliczki Józsefné: Egy írásmű két formában. Somogyi-könyvtári Híradó, 1971. 4. sz. — *A mai Napló*: a Szegedi Napló 1917. április 17-i keddi száma. Ebben jelent meg a Szegedi műbarátok kiállítása c. cikk.

2

Kedves kis Ági,

látja, milyen gonosz április járt mifelénk.... Bizonyosan megírták hazulról, s talán a bécsi lapok is Tömörkény halálát. Még ma is kábult és levert vagyok bele s alig eszmélek gondjaim szaporodására. Hihetetlenül összetörték ezek a napok. A belülről való nagy megrendülés, a temetésrendezés gondja, hivatalainak átvétele, családja ügyeinek rendezése s külön árnyék a magunk háza felett is. Pár órával a temetés előtt haza telefonáltak a polgármestertől: a feleségem összeesett az utcán s eszméletlenül hozták haza. Hamar magához tért ugyan s egyelőre nincs veszedelem, de félek, nem lehetek nyugodt miatta.

A lapok, amelyekben valami újságot találhat, rég össze voltak készítve, de nem juthattam az elküldésükhöz, ha gondoltam is a boldogan kertészkedő kis Ágira. Hiszen úgy sincs bennük semmi fontos és kár minden percet elvenni mostani szép életéből. Most mégis elküldtem őket, kiegészítve a Tömörkény-számokkal, hiszen ismerte őt s talán az írásait is, bár nők nem igen szokták kedvelni azokat, — legyen vele pár percet.

Az isten maradjon magával, kis Ági, aki olyan kedvesen küldött valamit a maga tavaszából alig ismert öreg barátjának. Aki olyan öreg lesz és fehér e napok havától, hogy rá se fog ismerni, ha egyszer haza ér.

Pankának fölvettem a kérdést a kertészettanulás felől. Azt hiszem, jobban szereti vázában a virágot, mint cserépben nevelni. (Még a márciusi hó alól — egyetlen idei sétámról — hoztam neki két vad százsorszépet, azok gyönyörűen megbokrosodtak, de inkább én itatgatom őket, mint ő.) Egyelőre orvos akar lenni s mindaddig ebben a szándékban marad, míg az elmaradhatatlan első vers ki nem bugygyan a lelkéből. Bár az az apai szeretet elvesztésének terhe mellett tiltva van.

Kis Ági, szemei bocsássanak meg neveletlen betűimnek. Ma olyan fegyelmetlennek, hogy a nyomdában is bizonyosan sajtóhibásan szednék őket. Már a hétfői hajnal kakasai szólnak s külön idegessé tesz mai brómporcióimnak előre érzett íze.

Maga már alszik mélyen, — hosszan is aludjon, kis Ági. Meleg barátsággal csokolja a kezét:

Szeged, 917. ápr. 29—30.

Móra bácsi

Móra a levelet Szegedről Bécsbe írta. Az első oldal bal felső sarkában bélyegző: Móra Ferenc / a Szegedi Napló / főszerkesztője. — Tömörkény halála: az író 1917. április 24-én halt meg, 26-án, csütörtökön délután temették. — *Kertészkedő Kis Ági*: Fischhof Ágota Bécsben volt Fischhof Margitnál. — *Panka*: Móra Anna (1903—1973), az író leánya. — *Egyetlen idei sértám*: Móra Domokoshoz írott, hivatkozott leveléből (Levelesláda, 110. l.) kitűnően Újszegeden sértált az író. Ott ásta ki a hó alól a két „bokorka” százsorszápet. — *Brómporcióm*: ámatlanság ellen szedte Móra.

3

Péntek este

Kis Ági, kedves,

maga aligha érkezett még Bécsbe, de mi már számolgattuk, hogy mikor ér vissza. Jaj, kislány, mi lesz belőlünk, ha egyszer egy hónapra, egyszer meg sok-sok hónapra itt hagyja majd a nagyablakú házat.

Hűtlenségért hűtlenséggel fizetni most alkalmam volna. Tegnap este Hollós vezetésével felkeresett a szellemi munkások szakszervezetének küldöttsége, természetesen bujtattam beléjük az ördögöt, de csak nagyon halk gondolatban, mert igen mérgesek voltak és szigorúan felszólítottak, hogy Gaál Endre bácsi helyett, akit el fognak csapni, én legyek a kultúrszenátor. Én sajnálom Gaált, hogy nem járhat többet az esti órákban kultúrnézelődésre (mosolyogni, kislány, mosolyogni) a kultúrpalotába, próbáltam is megvédeni, de hogy nem vállalták, Szalayt ajánlottam utódjának. Ez talán menni fog.

Én magam már csak inkább belső öreg úr leszek, mint külső. Pedig milyen kedves lett volna, ugy-e, ha ezután én csöngettem volna be este felé?

Újságot mit írhatnak, fiam? Wimmer elhagyta Szegedet. Érdeklí? A kormánybiztos úr haza érkezett. Érdeklí. Virágainkat ma kiraktam az áldott, kedves, meleg esőre. Ezt nem is kérdelem, érdeklí-e.

A kályhánk végkép[pp] felmondta a szolgálatot. Sietni vissza, kislány, meleget hozni, napot és mosolygást. Meleg köszöntéssel öreg barátja:

Móra

Így hullatjuk könnyeinket maga után a kék vázába, Döme úr, meg én, két öreg marabúk, bútól marottan.

Móra a levelet 1919. március 7-én írta Szegedről Bécsbe. — *A nagyablakú ház*: az 1896. szeptember 6-án fölvavatott Közművelődési Palota, mely otthont adott a Somogyi-könyvtárnak és a Városi (ma: Móra Ferenc) Múzeumnak. — *Tegnap este*: 1919. március 6-án, csütörtökön. — *Hollós József* (1876—1947) európai hírvü tudószakorvos, Juhász Gyula és Móra jó barátja. Jelentékeny szerepet játszott a forradalmakban. Emigrációban hunyt el. Lásd róla Péter László tanulmányát a Somogyi-könyvtári Műhely 1978/1—4. számában. — *Szellemi Munkások Szakszervezete*: 1919. március 4-én alakult meg. Alelnöke Hollós lett. — *Bujtattam beléjük az ördögöt*: az ördög bújjon belétek. — *Gaál Endre* (1860—1934) szegedi kultúratanácsnok. Móra az Endre bátyám . . . c. tárcájában (Délmagyarország, 1926. febr. 28.) írt róla. Lásd a Szegedi tulipántos láda mindkét kiadásában. — *En legyek a kultúrszenátor*: a Szellemi Munkások Szakszervezete 1919. március 6-án ülést tartott. A szegedi Néptanácshoz előterjesztendő indítványt fogadtak el, melyben — többek között — Gaál nyugdíjaztatását kéri (Délmagyarország, 1919. márc. 7.). A Szeged és Vidéke március 19-én adott hírt arról, hogy Mórát, majd Juhászt kérték föl a kultúratanácsnoki tisztség elvállalására. Mindketten nemet mondtak. — *Szalay József* 1918 ősze óta nyugdíjban volt (Szegedi Napló, 1918. nov. 15.). — *Wimmer Fülöp* (1854—1934), a

Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara elnöke, a Szegedi Kenderfonó munkásnyúzó vezérigazgatója. A doigozók kitiltották a gyárból. Lásd [Lencz Géza:] Isten Önnel, Wimmer úr! Igazság, 1919. március 4. Wimmer Fülöp elhagyta Szegedet. Szeged és Vidéke, 1919. március 7. — *A kormánybiztos úr*: Dettre János (1886—1945) kormánybiztos főispán, Juhász és Móra jó barátja. Budapesten tárgyalt gazdasági kérdésekben (Dettre dr. kormánybiztos budapesti útja. Szeged és Vidéke, 1919. márc. 7.). — *Virágainkat*: Móra és Fischhof Ágota cserepes virágokat tartott a könyvtárban. Locsolásuk Fischhof Ágota földadata volt. — *Döme úr*: Lugosi Döme (1888—1945) szegedi ügyvéd, kiváló színház- és helytörténész. A Városi Múzeum hatalmas érem- és plakettgyűjteményét rendezte. — *Marabú*: a gólyával rokon, de nagyobb madár. A „bútól marottan” utalás az akkor ismert kírímre: Azt mondja a marabú / Engem mindig mar a bú. Móra a levél végére oda is rajzolta (!) a váza mellett síró két marabút.

4

Ági Fischhof
Bad-Harzburg
Kurhausstrasse 6.
(Németország)

1921. VII. 16.

Kedves (bár nálam már pontot kell utána tenni, kedves) mióta Keszthelyről hazaértem, vagy 300 könyvvel, azóta sok nagyszerű esemény történt. Megvettük az egész Orkonyi-könyvtárt, sok porcellánt, hímzést. A kultuszminisztertől 30000 K rendkívüli segílyt kaptunk. Mindez annyit jelent, hogy napról-napra 9-ig itt ülök a pántlikamérésben. S annyit is jelent, hogy az én nyári szabadságomról alig lehet szó ez évben, mert egyéb munkák is sírnak utánam. Nem nap, talán óra sincs, amikor a kedves kedvesre ne gondolnék, örülve neki, hogy messze innen vidám és boldog[,] és kíváncsokra utána és elhatározva, hogy ha még egyszer visszajön, nem érzem el többet. Meglátja kedves, milyen szigorú és rideg chef leszek én ezután, csak még egyszer a hatalmam alá kerüljön. Félek, ennél a nyárnál úgy se tart tovább... Sok kézsók, Margitkának üdvözet

?

Hellert ma fogták ki átlótt fejjel a Tiszából. Azt hiszem, Vica, férj, szerelem. Minden jó lélek dicséri az urat.

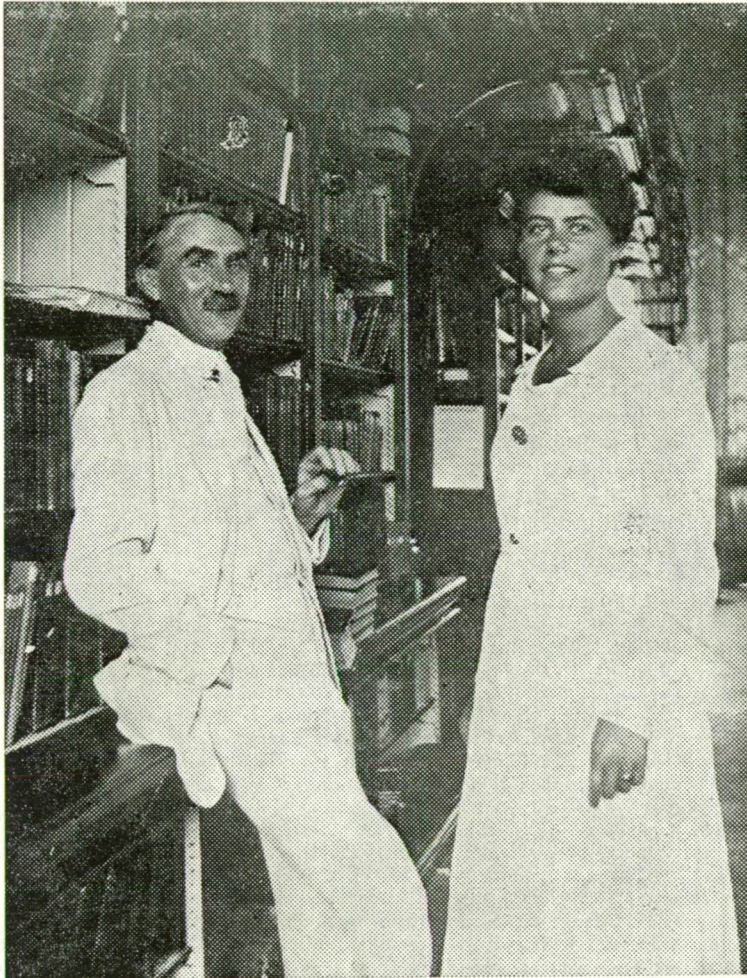
Még kaphatnék ám magától levelet! Én ma Félegyházára megyek át a Panka születésnapjára (vagy az enyémmre? tudja, ezt maga szokta nekem is megmondani), hétfőn visszajövök s hétfő éjjel írni fogok.

Móra a Közművelődési Palotát ábrázoló képeslapot adott föl. Mindkét oldalára írt. — *Keszthelyről hazaértem*: Móra és Szalay József július 2-án és 3-án a keszthelyi Helikon-ünnepségen vett részt a Dugonics Társaság képviselőtében. (Szegedi Napló, 1921. júl. 2.) — *300 könyv*: a Somogyi-könyvtár irattárában nincs adat eredetükre. — *Orkonyi Ede* (1863—1921) ítéltáblai — címzetes kúriai — bíró. Végrendeleltében is hagyott könyveket és műtárgyakat a Közművelődési Palotára. A hagyaték többi része július 13-án árverésre került. (Orkonyi Ede hagyatéka a múzeumban. Szegedi Napló, 1921. júl. 12.) — *Pántlikamérés* a kultúrához: a Közművelődési Palota tréfás, Tömörkénytől származó és Móra által is sokszor használt elnevezése. — *Margitka*: Fischhof Margit. — *Heller Odön* (1878—1921) festőművészt július 13-án, szerdán fehértisztek meggyilkolták és a Tiszába dobták. Holttestét 16-án fogták ki. — *Vica, férj, szerelem*: ekkor még Móra is arra gondolt, hogy Heller modelljének, Bodó Antalné Török Vicának (1896—1974) a családtagjai követték el a gyilkosságot. — *Félegyházára megyek*: Móráné és Móra Panka ott nyaralt. — *Panka születésnapjára*: július 17.

Sz. 1921. VII. 21.

Kis Ági, kedves,

a fejem fölött a Véga, előttem a hallgató udvar az üres széksorokkal, amelyeket az előbb hagyott el a közönség és a megfilmesített Tolsztoj árnyai: Nechladov herceg és Maszlova. Az istenadtákat nem hagyja nyugodni a szegény, hogy ép[p] a szegedi

csőcseléket kellett három órán keresztül mulattatniok. Így van ez, fiam. Napoleonból iskolai dolgozat lesz és a legragyogóbb írói álomból mocskos film. Nem nagyon erősítik az arra való kedvemet, hogy a szegény Hellert regényben tegyem halhatatlanná. Pedig mégis meg fogom csinálni. Tegnap óta a Vicáról festett Madonna-vázlata is bent van a szobámban. A téma megfogott és nem ereszt el. Nem Heller és nem Vica, hanem a szerelem. Talán amit tudtam róla és tanultam és soha el nem

mondtam senkinek és le nem irtam (vehette észre, még csak szerelmes versem sincs), azt most, mint visszatekintő bölcsgaggyán (19. óta a 43-dik évben) mind el fogom mondani. Föltéve, hogy — ezzel a mai holdvilágos éjszakával el nem múlik minden.

Egyébként ma azt hallottam, Vicát rövidesen haza eresztik. Nem csak mert rábizonyítani nem lehet semmit, hanem mert igazán ártatlan. Javíthatatlanul romantikus szívemnek végtelen öröm ez.

Eddig úgy éreztem, mintha maga mellettem ülne itt a csöndes házban, a rozogánál is rosszabb folyosó padlón és nem is volna más a világon, mint mi ketten, kis tanítványom, meg a tücskök és én terigetném a maga ölébe a regényvázlatom üres vásznát. Most jövök rá, hogy maga nem ül velem a Véga alatt és talán nem is értheti, amit írok. Mert nem tudom, megkapta-e a levelezőlapom és megírták-e hazulról a Heller tragédiáját?

Én kaptam a maga levelét, kedves és kaptam benne magát is, csillogó szemmel, az életre nyitott friss szájjal, játékos kézzel és kemény karral és a maga drága, forró gyerek szívével és ezt egy kicsit a tenyerembe is vettem. És azt gondolom, hogy jó volna a tápéi oltárról való selyembe takargatni és bezárni az inkunábulás szekrény külön fiókjába. Látja, ilyen kegyetlen gondolatai vannak az öreg úrnak, akinek már a korával jár a kapzsóság, mohóság, önzés, irigység, féltékenység, szóval az összes életre való erények, amelyeket a maga katekizmusa bűnöknek nevez. Maga ismeri az öreg urat és tudja, hogy mit csinálna a selyem ruhás szívvel. Délutánonként, amikor maga van a nagy ablakos házban, kibontaná a selyem ruhából és játszana vele, mint az opál-üveggel szokott és látna benne mindenféle napragyogásokat.

Most azonban éjszaka van és már nem sokára szökül a hajnal és még semmit sem irtam. A hivatalos dolgok közül talán elég is annyi, hogy most már egész bizonyosan itthon töltöm a nyarat és ha szép ősz lesz, talán akkor megyünk el Szalayval a Mátrába. Tehát nem kell félnie, kedves, hogy el talál késmi, nyugodtan használhatja ki az idejét az utolsó percig. Anyáékkal is közöltem ezt, akikkel ma este találkoztam a Hágiban, Bandi is velük volt, vidáman és megférfiasodva, de bizony megsoványkodva egy kicsit.

Margitkát igaz barátsággal köszöntöm, magának, kedves, meleg szeretettel fogom a kezét:

igazgató

Milyen jó, ugy-e, hogy ezt az aktát nem kell másolni?

Móra a levelet Bad Harzburgba írta. — Véga: a nyári Lant (Lyrae) csillagkép legfényesebb csillaga. — *Üdvar az üres széksorokkal*: a Napló-ház udvarán volt a szabadtéri Dugonics mozi. — *A megfilmesített Tolsztoj árnyai*: Lev Tolsztoj Feltámadás c. regényének (1900) hősei Katyerina Maszlova és Dmitrij Nyehljudov. Az 1917-ben készült film főszerepét Maria Jacobini (1890—1944) alakította. — *Csöcselék*: nem tudom okát adni a Mórától idegen szóhasználatnak. Talán azokra célt, akik a Feltámadással együtt játszott Chaplin-film kedvéért ülték végig az előadást. — *Hellert regényben tegyem halhatatlanná*: ez a legkorábbi adat A festő halála (1922) tervéről! A regény születésének körülményeiről — több helyen ezzel ellentétesen — lásd Levelesláda, 167. l. A szegedi kultúra műhelyéből. Szegedi Híradó, 1922. január 1. A Daru utcától a Móra Ferenc utcáig. 1962. 184. és 236—239. l. Vajda László jegyzete a Négy apának egy leánya (1960) 414—415. oldalán. Viga Gyula: Ide egyszerűen hazajövök. Napjaink, 1979. 4. sz. 14. l. — *Madonna-vázlat*: a Parasztmadonna c. képet Kiss Mórné — Heller nagynénje és örököse — a Városi Múzeumnak ajándékozta. A főalak modellje Török Vica volt. Móra a festményt július 19-én, 221. sorszámra vezette be a művészeti leltárkönyvbe. — *Vicát rövidesen haza eresztik*: azért örült Móra, mert időközben megtudta, hogy fehértisztek követték el a gyilkosságot. — *Inkunábulum*: ösnyomatvány (1500 előtt készült könyv). — *Anyáék*: Fischhof Ágota szülei. — *Hágt*: szegedi étterem. — *Bandi*: Fischhof Ágota testvére, Fischhof (később: Gaálós) Endre (1900—1945), ekkor Grazban a Technische Hochschule hallgatója. — *Margitka*: Fischhof Margit. — *Nem kell másolni*: utalás Móra nehezen olvasható kézírására. Vö.: A saját kézírásomról. = Sokféle. Bp. 1958. 176—181. l.

Hézer Béláné
nagyságos asszonynak
Orosháza

Sz. 1933. X. 4.

Drága kis Ági, Kedves Bélám, minden rágalommal szemben ki kell jelentenem, hogy ez a mord főtisztelendő nem a pannonhalmi főpát, hanem a szegedi múzeumigazgató, karcúra faragott állapotban, a mai nappal a betegség második fázisán, a gyomorrontásos láz-héten is átesve. Drága figyelmezteteket, a csodálatos csokrot szívből köszöni

Sz. 1933. X. 4.

Móra Feri bátyátok

Móra a róla készült fölvételt — az akkori szokás szerint — képeslapként adta postára. — *Mord főtisztelendő*: a fényképen Móra a Boldogasszony sugárúti (ma: Április 4. úti) ház udvarán egy hosszú, reverendához hasonló házikabátban ül. A képet legutóbb Földes Anna közölte (Így élt Móra Ferenc. Bp. 1977. 241. l.). A fényképből Móra másoknak is küldött, több példányban is ismeretes. — *A csodálatos csokor*: Fischhof Ágota Orosházáról Szegedre utazott, és ibolyacsokorral kedveskedett az írónak. Móra így búcsúzott tőle: „Kislány, ha ezután Szegedre jön, egy helyen mindig megtalál.” (Fischhof Ágota szóbeli közlése.) Móra a csokrot ezen a lapon Hézer Bélának is megköszönte.

APRÓ FERENC

Móra Ferenc vitája a vármegyével

Valószínűleg kevesen tudják Móra Ferencről, hogy talán mindmáig a legtöbbet ázó magyar régész volt, habár régészeti tevékenysége különösen az *Utazás a földalatti Magyarországon* című kötetében írottak alapján meglehetősen közismert.

A Csongrád megyei Levéltár Szentesi Fióklevéltárában őrzött, és mindaddig ismeretlenül maradt levelek bepillantást engednek Móra Ferencnek az ásatásokról, a magyar föld pusztuló emlékeinek megmentéséről vallott felfogásába, így közlésüket nem csupán irodalomtörténeti érdekességgként tartjuk érdemesnek.

Az algyői találkozás kapcsán keletkezett levél a kiskundorozsmai járás főszolgabírójához íródott. A főbíró ugyanis 1929. november 12-én Algyőn véletlenül találkozott Cs. Sebestyén Károly és Banner János régészekkel, akik ott az algyői templomot fényképezték, műemléki jelentősége miatt. Beszélgetés közben Móra Ferenc akkoriban folytatott pusztamérgesi ásatásai is szóba kerültek, amelyekkel kapcsolatban a főbíró rosszallását fejezte ki, a terület ugyanis nem Szeged, hanem a szentesi megyei közigazgatás része, Móra Ferenc viszont nem kért külön ásatási engedélyt az alispántól.

Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum Szeged

Szeged, 1929. november 13.

Igen tisztelt Főbíró Uram!

Sebestyén és Banner urak, kollégáim és tisztviselő-társaim a múzeumban, közölték velem Algyőről hazatérve Főbíró Uramnak azt az észrevételét, hogy megint „tilosban jártam” Mérgesen. Hozzáadték, hogy szemlátomást nem méltóztatott a dolgot hivatalos szigorral kezelni, amit örömmel veszek tudomásul, de meglepetés nélkül, hi-